

Minneord

Ragnar Ernst Pedersen 1941–2016

Professor Ragnar Ernst Pedersen døde 28. juni, 75 år gammel. Med det er en bærebjelke i norsk etnologi og kulturhistorie borte.

Ragnar ble magister i etnologi i 1971 med avhandlingen *Seterbruket på Hedmarken. Fra system til oppløsning*. Han ble ansatt som bestyrer ved Hedmarkmuseet og Domkirkeodden i 1976. Fra 1987 til han gikk av med alderspensjon i 2008, var han sjefskonservator ved museet.

I 1988 ble han beskikket til professor II i etnologi ved Universitetet i Oslo. En stilling han besatt til han fylte 70 i 2011. Han var medlem av Det Norske Vitenskaps-Akademii.

Ragnar var museumsmannen og professoren, forskeren og formidleren. Han drev vekselbruk mellom disse posisjonene, og han drev bruket sitt godt. Det ble god jord i furene Ragnar pløyde.

Landbrukshistorie var hans hovedemne gjennom hele hans faglige virke. Det går linjer i hans forfatterskap fra «Ljåen – en gjenstandsanalyse», publisert i *Norveg* i 1975, og til «Arden – en studie av folkelig rasjonalitet», publisert i *By og Bygd* i 2015.

I artikkelen om arden tar han opp feltarbeidsmateriale fra 1975 og spør: Hvorfor kan det ha seg slik at arden, dette spinkle redskapet kjent så langt tilbake som til innføringen av det første jordbruket her i landet, ble brukt i de mest produktive kornområdene helt fram til 1850–70-årene?

Selv om hedmarksbøndene hadde ploger, brukte de arden i våronna. For å forstå denne tilsynelatende paradoksale situasjonen må vi ned på detaljnivå, sier

han. Den praktiske brukerforståelsen er Ragnars inngang til problemstillingen. Hest, trekkanordning, ard og ardkar studerer han i sammenheng. Jord og jordsmonn er også blant elementene han trekker inn.

I denne artikkelen viser Ragnar at folkelig rasjonalitet har aktualitet. Artikkelen kan leses som en påminnelse om at historisk sett finnes det andre teknologier, virkemidler og arbeidsmåter enn modernitetens når jord skal bearbeides og ugras bekjempes. I dag er det et viktig prinsipp innenfor økologisk landbruk.

«Arden er et redskap som må forstås i bevegelse», er Ragnars egne ord som selv var en fagperson i bevegelse. Han var nysgjerrig og vitebegjærlig, grundig og systematisk. Han hadde dårlig syn på grunn av en skade ved fødselen, men ingen *så* så godt som Ragnar.

Karakteristisk for hans forskning er metodiske overveielser og refleksjoner. De følger gjerne tekstens gang. Han likte å studere sammenhenger, kvantifiserte gjerne sine data, men ikke som mål i seg selv. For Ragnar var det menneskene og menneskenes relasjoner til omgivelsene som sto i sentrum.

Hans forfatterskap og forskningsinteresser spenner vidt fra folkelig rasjonalitet til kirkerommets sakralitet, fra det jordnære til det opphøyde. Han var opptatt av verdisyn i kulturminnevernet, skrev faghistorie og mathistorie. Listen er lang omfattende. Museets årbok *Fra kaupang og bygd* i 2011 var et festskriftet i anledning hans 70 årsdag. Her er det en fullstendig bibliografi over hans forfatterskap frem til 2011. Men Ragnar stoppet ikke sitt faglige virke med de 70. Han var faglig aktiv til det siste.

Ragnar har hatt en rekke verv i Museums-Norge, blant annet var han medlem av Faglig råd i Norges Museumsforbund helt frem til januar 2016.

Rådet har som oppgave å fremme museenes faglighet, en sak Ragnar var opptatt av siden studietiden på 1970-tallet. Da var etnologene kulturpolitiske aktive. De ville – med Ragnar i spissen – gjenreise folkemuseenes kunnskapskapital med forskningen som grunnlaget for alle de museale oppgavene. «Det er kunstig å skille mellom dokumentasjon, formidling og forskning», var budskapet i *Museumsnytt* i 1970. «Det er

en produktiv sammenheng mellom dokumentasjon, forskning og formidling», sa han i en artikkel i *Museumsnytt* i 1990.

En av hans siste artikler «Fremveksten av kulturhistorisk forskning i folkemuseene», publisert i *By og Bygd* i 2013, er på mange måter en selvrefleksjon over eget faglig virke fra han begynte som volontør på Norsk Folkemuseum i 1968 til 2013. Sentralt i artikkelen er betydningen av samspillet mellom det praktiske museumsarbeidet og forskningen. Her lærte han mye av sin læremester og forgjenger Hilmar Stigum, professor i etnologi fra 1961 til 1967. «Stigums undervisning og

Ragnar Pedersen på sitt kontor i Storhamarlåven på Domkirkeodden. Foto: Jan Haug, Hedmarksmuseets fotoarkiv.

samtaler med ham gjorde at jeg ikke mistet målet med gjenstandsanalyser og gjenstandskunnskap av syne», sa Ragnar i 2013.

Ragnar tapte aldri gjenstandene av syne, men insisterte på at det var i kombinasjon med andre kilder at gjenstandene talte. De må kontekstualiseres, gjøres meningsfulle for stadig nye generasjoner museumsbesøkende.

Ragnar var museumsmann, forsker, feltarbeider, formidler og nysgjerriger. I en artikkel i *Museumsnytt* i 1990 sier han rett ut at han føler seg sterkt i slekt med Kengubarnet i Ole Brumm nettopp fordi han undrer seg, er urolige og nysgjerrig. Kengubarnet er «alle steder, men alltid i veien», sa han og etterlyste flere Kengubarn i Museums-Norge og la til: «Kengubarnet har det ikke godt i dag. Det er i veien for en trendy oppfatning av et museum, et forsinkende og unødvendig element.»

Gjennom hele sitt faglige virke har Ragnar vært innenfor og utenfor. Han har vært *i* tiden og *utenfor* tiden. Han har samarbeidet med to av Norges mest betydningsfulle etterkrigsarkitekter Sverre Fehn og Kjell Lund. Førstnevnte om basisutstillingen i Storhammerlåven i årene 1977–80. En utstilling som viser museets store samling av landbruksredskaper. Sistnevnte om vernebygget over domkirkeruinen på Hamar innviet i 1998.

Utstillingen og vernebygget er sentrale verk for de to arkitektene. For Museums-Norge var de nyskapende og eksperimentelle i sin tid og de er det fremdeles. De utfordrer bevaringsideologier og utstillingskonvensjoner, men uten å tape det autentiske ved kulturminnene av syne. Slik står de som monumenter over Ragnars faglige virke. Autentisitet og fortidens annerledeshet var tema Ragnar var svært opptatt av. I tillegg er de vitnesbyrd over spennet i hans forfatter-skap. Jordbruksredskaper og kirkerommet, det jordnære og opphøyde, var tema han var opptatt av like til det siste.

Ragnar var en god foreleser. Alltid godt forberedt, men brukte aldri lysbilder, overhead eller powerpoint, bare sitt eget håndskrevne manuskript. Likevel evnet han å skape bilder, engasjement og entusiasme for flere kull etnologi-, kulturhistorie- og museologistudenter.

Flere av dem tok veien og var til stede ved begravelsen i Hamar domkirke 5. juli 2016. Mange kunne ikke komme denne sommerdagen, men de sendte en siste hilsen. «Takk for ditt store bidrag til nordisk etnologi», sto det på sløyfen.

Inger Johanne Lyngø